

ANTON ŽABKAR*

Determinante oboroženih bojov v nekdanji Jugoslaviji**

(Opisna analiza)

Uvod

Oboroženi boji¹ v nekdanji Jugoslaviji – ki so se pričeli junija 1991 s pohodom mehaniziranih enot t. i. JLA na Republiko Slovenijo takoj zatem, ko je razglasila neodvisnost, in so se nato postopoma razširili na Republiko Hrvaško, od tam pa aprila 1992 v Republiko Bosno in Hercegovino – so neizpodbiten dokaz, da se kljub številnim mirovnim pobudam, resolucijam in ukrepom različnih subjektov mednarodnih odnosov (OZN, NATO, ZEU, KVSE idr.) vojna vihra vse do julija 1993 ni ustavila, ampak se je vse bolj razplamenela in povzročala vse težje posledice. Ustaviti je niso mogli ne embargo na uvoz orožja na ozemlje nekdanje Jugoslavije, ne kopenska operacija mirovnih sil OZN UNPROFOR, niti pomorske operacije NATA in ZEU (»Maritime Monitor« in »Sharp Vigilance«), ki se odvijajo na Jadranu (kamor so vplule tudi udarne flotne skupine ZDA, Velike Britanije, Francije in Italije). Bistvenega vpliva do zdaj ni imela niti resolucija VS OZN, s katero je vzpostavljen sistem nadzora nad zračnim prostorom BiH in vsem stranem, zapletenim v spopade, prepovedano leteti nad BiH (operacija »Deny Flight«).

Ker so oboroženi boji – kljub vsem dosedanjim ukrepom mednarodne skupnosti – ostali neke vrste stalnica in se nadaljujejo ter občasno grozijo, da se bodo razširili iz Bosne in Hercegovine proti zahodu (kot je to npr. bilo ob koncu januarja 1993 med hrvaško operacijo »Maslenica« in 18. julija ob ponovnem odpiranju istoimenskega mostu) in proti jugovzhodu (kjer so napetosti od Sandžaka, Kosova in zahodne Makedonije do Albanije vse večje), je koristno, da se seznanimo z osnovnimi značilnostmi oboroženih bojov v teh spopadih.

Z izsledki deskriptivne študije, ki je zožena na operativnostrateške vidike oboroženih bojov, poglobljamo dela prof. dr. Antona Beblerja, dr. Jamesa Gowa in

* Dr. Anton Žabkar, redni profesor na Fakulteti za družbene vede

** Prispevek je prvi del pristopnega predavanja, ki ga je imel avtor ob izvolitvi v naslov rednega profesorja na Fakulteti za družbene vede. Predavanje je zajelo tri problemske sklope: determinante oboroženih bojov (1), fiziognomijo oboroženega boja (2) in nekatere vidike možnega širjenja bojov na t. i. južno fronto (Kosovo, Sandžak, zahodno Makedonijo) (3).

¹ Pojem »oboroženi boj« (ang. combat, fight, nem. Kampf, rus. boj, srbhrv. oružana borba) ima v vojaškem izrazoslovju več pomenov. Na najsplošnejši ravni je »oboroženi boj« spopad dveh strani na kopnem, morju in v zraku ne glede na velikost uporabljenih sil, oblike in metode, ki jih vsaka od strani uporablja, in ciljev, ki jih želi doseči (Vojna enciklopedija, II. izd., 1. zvezek, str. 716–717).

drugih avtorjev, ki so podrobno opisali notranje in zunanje dejavnike, ki so pripeljali do tega, da so se nakopičeni problemi v nekdanji Jugoslaviji pričeli reševati z orožjem, namesto z dogovori za »zeleno mizo«². Naš prispevek je sestavljen iz treh delov; v prvem – ki je objavljen v tem zvezku Teorije in prakse – so opisane determinante oboroženih bojov (cilji, skupno število udeležencev, čas, prostor in rezultati); v naslednjem bo opisana fiziognomija bojnega delovanja, v sklepnem delu pa bodo z vojaškega vidika v osnovnih potezah osvetljene posledice, do katerih bi lahko prišlo, če se širjenje oboroženih bojov ne bo ustavilo.

Determinante oboroženih bojov

Ob upoštevanju splošno znanega dejstva, da so v vsakem oboroženem boju (borbi, boju in operaciji) ključne determinante cilji spopadenih strani, število udeležencev, razsežnost območja (na katerem potekajo borbe, boji in operacije), dolžina črte bojnih stikov, čas kot trajanje in kot meteorološki pojav ter rezultati, ki jih vojskujoče se strani dosežejo z orožjem,³ smo po opazovanju dogodkov na bojiščih te podatke kvantificirali in prikazali v tabelah 1 in 2. Zbrano gradivo smo razvrstili s pomočjo različnih meril; odločili smo se za razdelitev celotne vojne na tri etape, pri čemer smo se oprli na dejstvo, da oboroženi boji v Sloveniji, Hrvaški in Bosni in Hercegovini niso potekali vzporedno, temveč kot »nadaljevanka«, drug za drugim. V skladu s tem je dosedanji potek vojne na ozemlju nekdanje Jugoslavije razdeljen na slovensko, hrvaško in bosenskohercegovsko etapo.

Omejeni cilji

Iz tabele ciljev (tabela 1) je razvidno, da so imele vse strani, zapletene v oborožene spopade, omejene cilje; spreminjale so jih v skladu s spreminjanjem razmerja sil in doseženimi rezultati. Tako npr. cilj slovenske TO ni bil razbiti in uničiti vseh enot JLA na ozemlju Republike Slovenije, temveč tistim enotam JLA, ki so delovale ofenzivno, preprečiti izvedbo naloge, preostale enote blokirati, nato pa ta uspeh izkoristiti pri pogajanjih »za zeleno mizo« in doseči, da JLA v celoti zapusti slovensko ozemlje. Ker je bil cilj mobilnih enot JLA skupaj z zvezno policijo in carino, da – po razglasitvi neodvisnosti Slovenije – zasedejo vse slovenske mejne prehode in letališča in tako Slovenijo »odrežejo« od Evrope in vzpostavijo status quo ante pred razglasitvijo slovenske samostojnosti, je poveljstvo JLA – v trenutku ko so vkinjene mehanizirane enote obtičale v zasedah in bile odrezane od oskrbe in podpore – imelo na voljo le možnost, da se pogaja in reši enote ali pa da razširi spopad in pri tem tvega, da bi mu obkoljene enote do prihoda morebitnih rezerv že uničili. Strateško paralizo, ki je takrat nastala v vrhu JLA, nazorno ponazarjajo grozeče izjave takratnega načelnika generalštaba JLA in akcije VL, ki je v obupu bombardiralo in raketiralo oddajnike RTS in kolone tovornjakov in drugih vozil (ker so »onemogočile manever enotam JLA«). Končna odločitev vrha JLA, da preneha s stopnjevanjem spopadov in prične z umikom

² Širše je omenjena problematika zajeta v zborniku, ki ga je izdalo Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije (v angleščini): International Conference: Armed Conflicts in the Balkans and European Security, Ljubljana, 20th–22nd April, 1993.

³ Činioci (faktori) oružane borbe, Vojna enciklopedija, II. izd., 1. zvezek, str. 717.

enot JLA iz Republike Slovenije v Hrvaško in BiH, kaže, da je tudi JLA morala spremeniti začetne ambiciozne cilje in se zadovoljiti s tem, da pač reši, kar je bilo mogoče rešiti.

Podobno omejevanje ciljev se je pokazalo tudi med prvo fazo hrvaške etape. Hrvaške enote v Istri, okolici Reke in Zagreba, v Zagorju, Medžimurju in vzdolž Jadranske obale niso napadle garnizonov JLA, z namenom da bi jih uničile, ampak da bi jim onemogočile manever in jih z izčrpanjem (v katerem so pomembno vlogo imeli zapiranje vode, odklapanje elektrike, prekinjanje telefonskih zvez, oskrbe s hrano itd.) prisilijo k vdaji, da izročijo inventar ali se umaknejo, vse odvisno od razmerja sil in diplomatske (ne)spretnosti oblegovalcev in (ali) oblegancev. Do omejevanja ciljev JLA pa ni prišlo na ozemljih, naseljenih s Srbi v Baranji, vzhodni in zahodni Slavoniji, Kordunu, Baniji, Liki, Knjinski krajini in Dubrovniškem primorju. Tam je JLA – ki se je opirala na srbske vstajnike v Hrvaški in Hercegovini – pokazala pripravljenost, da se odločno brani na obrobju t. i. okrnjene Jugoslavije; vanjo ni več prištevala Slovenije, Makedonije in preostanka Hrvaške (torej hrvaško brez Baranje, Krajina in sprva tudi Dubrovniškega primorja).

Omejevanje hrvaških ciljev se je polno uveljavilo konec leta 1991, v drugi fazi. Takrat je vlada s predsednikom republike na čelu sicer dajala izjave o vojni do zmagovitega konca («s katero bodo osvobojena vsa ozemlja Hrvaške»), v praksi pa je privolila v prihod mirovnih sil in operacijo UNPROFORJA, s katero bi probleme rešili za »zeleno mizo«. Očitno je namreč bilo, da se hrvaške oborožene sile in obrambna zmogljivost ne bodo mogle angažirati za zaščito Hrvatov v BiH (kjer je bilo takrat že slutiti skorajšnjo vojno) in se hkrati uspešno vojskovati proti Srbom in JLA v Hrvaški. Ker se Hrvaška ni bila zmožna vzporedno vojskovati na dveh frontah, je morala omejiti svoje cilje. Do tega je ponovno prišlo v prvem četrtletju 1993 v BiH, ko so se enote HVO omejile na obrambo osvobojenih hrvaških provinc in se niso bile pripravljene lotiti niti deblokade Sarajeva niti cone ob Drini, kjer so Srbi izvajali etnično čiščenje, proti Muslimanom. Hrvaška je dosegla cilje v BiH in se ni bila več pripravljena boriti tudi za osvoboditev celotne BiH.

Na omejevanje ciljev je bila prisiljena tudi Armada BiH. Čeprav je predsednik Izetbegović – kot njen vrhovni poveljnik – napovedal, da se bo do konca boril za državo, ki bi imela meje »avnojske BiH«, so se enote Armade BiH koncentrirale v osrednji Bosni. Ker niso bile dovolj močne, da bi lahko osvobodile celotno BiH, so se umaknile v strateško pomembno osrednjo Bosno, da bi tam oblikovale večje kompaktno osvobojeno ozemlje. Postopoma je predsednik Izetbegović spreminjal začetno idejo o »avnojski BiH«, tako da je julija 1993 vztrajal le še pri (kon)federaciji vseh bosenskih narodov s poudarkom na tem, da se muslimanski enklavi v osrednji Bosni omogočijo varni koridorji do morja in do reke Save.

Zelo očitna način omejevanja ciljev sta med celotno vojno uporabljali Srbija in Črna gora, ki sta ves čas izvajali politiko »ne vojne ne miru«; pri tem sta se v svoji strategiji opirali na JLA in Srbe v Hrvaški in v BiH. Čeprav so predsednik Srbije Slobodan Milošević in srbska in črnogorska vlada vedno govorili o združitvi vseh Srbov v eni državi, uradna Srbija in Črna gora (torej t. i. ZRJ) nista za dosego tega cilja nikoli izrabili vseh sredstev. Tako npr. nista uradno priznali »države« hrvaških Srbov RSK (Republike Srbske krajine) in »države« bosenskih Srbov (Republike Srbske); prav tako nista izvedli splošne mobilizacije (čeprav jo je vrh JLA stalno zahteval) in nista nikomur napovedali vojne. Svojo ofenzivo sta izpeljali s tujimi rokami – podpirali sta JLA (ki uradno ni bila srbska in črnogorska, ampak

»jugoslovenska«) in paravojaške enote; obenem sta dajali domicil enotam JLA, ki so se konvergentno umikale iz vse nekdanje države SFRJ na ozemlje Srbije in Črne gore, kjer so zdaj neke vrste »fleet in being«, na katero se logistično opirata srbski »državi« zahodno od Drine.

Treba je poudariti, da se prav pri uradni Srbiji kaže največje razhajanje med megalomanskimi željami o združitvi vseh Srbov v eni državi in tistim, kar je Srbija dejansko storila s svojimi vojaškimi obvezniki, da bi podprla to idejo. V »prikriti agresiji« so imeli glavno vlogo logistična podpora, obveščevalna podpora, ekonomska podpora, paravojaške enote in Srbi zahodno od Drine, kar bi moralo biti zagotovilo, da se bosta Srbija in Črna gora uspešno izognili obtožbam za neposredno vpletanje in mednarodnim sankcijam. S to agresijo je Srbom zahodno od Drine uspelo zasesti ozemlja, za katera njihovi lokalni vodje trdijo, da so bila cilj vojne.

Kot posledica omenjenega izbiranja ciljev (kar je bilo za uradno Srbijo in Črno goro komajda v čem tvegano, zelo tvegano pa za Srbe zahodno od Drine), je v sedanji etapi vojne prišlo do tega, da Srbi v hrvaških krajinah – ki sestavljajo le 6% celotnega hrvaškega prebivalstva – živijo v »državi«, ki obsega 25% ozemlja Republike Hrvaške, in da Srbi v Bosni in Hercegovini – ki pomenijo le 34% celotnega bosensko-hercegoveškega prebivalstva – živijo v »državi«, ki obsega kar dve tretjini celotnega ozemlja Bosne in Hercegovine. Oba kazalca kažeta, da je delež ozemelj z orožjem vzpostavljenih srbskih »držav« v Hrvaški in Bosni in Hercegovini obratno sorazmeren deležu njunih prebivalstev v matičnih državah. Rečeno s prisodobno – očitno je, da so bile ozemeljske težnje ustvarjalcev novih »držav« tem večje, čim manjši je bil demografski delež Srbov v prebivalstvu določene republike. To bi po vsej verjetnosti lahko bilo ne toliko posledica iracionalnega psihološkega občutka ogroženosti kot pa racionalne težnje, da bi pri pogajanjih za »zeleno mizo« lahko presežke ozemelj zabarantali za druge ugodnosti (energijo, komunikacije, koridorje itd.).

Omejevanje ciljev je prišlo najbolj do izraza leta 1993. Še ob začetku tega leta je predsednik BiH Izetbegović vztrajno ponavljal, da se bo do konca boril za enotno (»nedeljivo«) BiH. Julija 1993 je že odstopil od tega načrta, predvsem zaradi spoznanja, da za njegovo izvedbo nima vojaških sil. Podobno je trdil vodja bosenskih Srbov Karadžić, da Srbi nikoli ne bodo pristali na izgubo dosežkov v vojni; to je ponavljal tudi vodja krajinskih hrvaških Srbov Hadžić. Čeprav so Srbi v hrvaških krajinah in v BiH izpeljali referendum o združitvi v eno državo, njihovi vodje združenja le niso razglasili. Namesto tega so na pogajanjih s Hrvati in predsednikom Izetbegovićem iskali možnosti, da del nadzorovanih ozemelj zamenjajo za koridorje, ki bi jim odprli dostop do morske obale in jim omogočili povezavo s Srbijo in Črno goro. Tudi hrvaški predsednik Tuđman je julija 1993 nakazal, da je pripravljen zamenjati obalo od Prevlake do Čilipov za varnejšo cono okoli Dubrovnika (tj., da je pripravljen sprejeti del ozemlja BiH). Očitno je torej, da so se – kljub temu da so 1991. in 1992. leta vodje vseh sprtih strani napovedovali »osvobodilne vojne do zmagovitega konca« – julija 1993 vsi le odločili, da poskušajo najti rešitev v skladu z realnim razmerjem vojaških sil na bojiščih. Vojna, v kateri so sprva vsi hrvaški, srbski in bosenski vodje napovedali maksimalne cilje, je postopoma – zaradi tega da ni prišlo do mednarodnega vojaškega posredovanja – pripeljala do (samo)omejevanja njihovih začetnih želja oz. do njihovega usklajevanja z doseženimi ozemeljskimi rezultati in s splošnim razmerjem sil na bojiščih.

Iz kvantificiranih determinant⁴ oboroženega boja (tabela 2) so očitne tele težnje, ki potrjujejo progresivno razraščanje oboroženih bojev:

a) vsaka naslednja etapa vojne je bila daljša od prejšnje; tako je bila npr. hrvaška etapa 15-krat daljša od slovenske, bosensko-hercegovska pa je doslej 2,8-krat daljša od hrvaške;

b) v vsaki naslednji etapi je tudi dolžina črte oboroženih spopadov (fronta) postajala vse daljša; tako je bila fronta v hrvaški etapi približno 7,6-krat daljša od črte bojnih spopadov v slovenski etapi, v bosensko-hercegovski pa za približno 30 odstotkov daljša od frontne črte v Hrvaški;

c) skupno število udeležencev v spopadih in mobilizirancev (vojakov, policistov, ki so sodelovali v oboroženih bojih, in paravojakov) se je po slovenski etapi – zaradi počasnejše rasti hrvaških obrambnih sil – postopoma povečalo za 4–5-krat, nato pa se je ustalilo, tako da v bosensko-hercegovski etapi ni prišlo do bistvenih sprememb; bistveno se je povečala le udeležba najemnikov – tujcev, ki se v BiH borijo na vseh treh straneh (tujci sestavljajo do 5% celotnih oboroženih sil);

d) število padlih vojakov in policistov se je – zaradi podaljševanja vojne in povečanja števila udeležencev v spopadih od slovenske do hrvaške etape povečalo 73-krat, nato pa od hrvaške do bosensko-hercegovske etape za približno 3-krat; pri tem je relativno razmerje med številom padlih in ranjenih ostalo ustaljeno,

e) vzporedno je raslo tudi število ubitih civilistov; čeprav so podatki o ubitih civilistih manj točni (predvsem zaradi izginulih oseb, ki jih nekateri štejejo za mrtve, drugi pa jih obravnavajo posebej), se da sklepati, da se je od slovenske etape (v kateri je bilo ubitih 16 civilistov, kar je 24% celotnih izgub) do hrvaške etape položaj izrazito spremenil, saj ugotavljajo, da je bilo do zdaj v hrvaški ubitih okoli 50.000 ljudi (uradne ocene govorijo le o 6442 ubitih civilistih, za katere obstaja dokumentacija), v Bosni in Hercegovini pa okoli 135.000, kar je 2,7-krat več kot v Hrvaški;

f) v slovenski etapi ni bilo beguncev in ubežnikov; med hrvaško etapo jih je bilo okoli 300.000, med bosensko-hercegovsko pa je njihovo število naraslo na 1.300.000, kar je ena četrtnina celotnega predvojnega prebivalstva BiH; vse to je spremljala velika gmotna škoda, ki je nastala zaradi bojnih akcij in je v Sloveniji dosegla okoli 2,7 milijarde ameriških dolarjev, v Hrvaški 30 milijard dolarjev (neposredna škoda znaša okoli 50%), v Bosni in Hercegovini pa do zdaj že okoli 100 milijard dolarjev.

Namesto konca

Če proučimo podatke v tabeli 2, se zastavijo številna vprašanja, med katerimi so s taktičnega vidika posebej zanimiva tista, ki se nanašajo na izgube in na gostoto bojnih razporedov taktičnih enot. Če pri analizi izgub izberemo kot merilo pov-

⁴ Pri določanju količinskih vrednosti determinant smo uporabili vire vseh sprtih strani; med njimi ni bilo večjega razhajanja, kadar je šlo za dolžino frontnih črt, število udeležencev v spopadih, število beguncev in podobno. Do razhajanja pa je prišlo pri ocenjevanju lastnih in nasprotnikovih izgub, ker se je vsaka stran trudila svoje izgube čim bolj zmanjšati in prikriti, nasprotnikove pa povečati. Avtor se je moral zato opreti na analizo osmrtnic v dnevem tisku, poročila novinarjev in drugih očividcev s terena itd. Vrednosti, ki jih je prikazal v 7., 8. in 10. vrsti tabele 2, so srednje ravni izgub. Do teh približnih vrednosti je avtor prišel s pomočjo vzorca 16 neodvisnih ocen, pri čemer je standardna deviacija znašala 12% srednje ravni izgub. Nujno je treba poudariti, da niso upoštewane izgube, do katerih je prišlo po 1. juniju 1993.

prečne relativne izgube na dan (odstotek ubitih vojakov na en dan bojov od skupnega števila vseh pripadnikov oboroženih sil), tedaj nam računi pokažejo, da so bile relativne izgube med slovensko etapo 0,0000753 na dan, med hrvaško etapo 0,0000798 na dan in med bosensko-hercegovsko etapo 0,0001 na dan. Ker je bilo to povprečje za drugo svetovno vojno za vzorec obeh koalicij med 0,000106 (za antifašistično koalicijo) in 0,000125 (za fašistično koalicijo), je očitno, da se le relativne dnevne izgube v vojni v BiH bližajo tej vrednosti, medtem ko so v slovenski etapi praktično enake hrvaškim in zelo blizu antifašističnemu koalicijskemu povprečju (manjši so od koalicijskega povprečja za 29%). Primerjava statističnih podatkov relativnih vojaških dnevnih izgub v tej vojni s podobnimi podatki iz druge svetovne vojne torej kaže, da med njimi ni neskladja. Višje absolutne izgube (izražene v številu padlih vojakov) v hrvaški in bosensko-hercegovski etapi vojne torej niso posledica večje intenzivnosti bojov, temveč večjega števila udeležencev in daljšega trajanja etap. To je nekako tudi normalno, saj so v oboroženih spopadih uporabljali enako orožje.

Za določanje strateške gostote bojnih razporedov je odločilen kvocient med skupnim številom oboroženih pripadnikov vseh spopadenih strani in dolžino črte bojnih stikov. V slovenski etapi vojne je bil ta kazalec 738,6 vojakov na kilometer, v hrvaški 500 vojakov na kilometer, v bosensko-hercegovski pa 312,5 vojakov na kilometer črte bojnih stikov. Norma NATA predvideva, da je pri prebijanju obrambe na kilometru frontne črte okoli 800 vojakov (napadalca in branilca), kar kaže, da se je kazalec gostote taktičnih enot med slovensko etapo vojne približeval normi NATO, v preostalih etapah pa je gostota postopoma upadala. Na tej podlagi lahko sklepamo, da je bila dolžina črt spopadov večja od realnih zmogljivosti sil. To neskladje med razpoložljivimi silami in cilji je prispevalo k temu, da je bil večji del črte bojnih stikov le opazovan in da so se skozi vrzeli (posebno ponoči) razmema lahko pretihotapile nasprotnikove enote.

Ob koncu te analize bi bilo treba poudariti, da je ta vojna glede skupnih izgub vojakov in civilistov za Republiko Hrvaško nekoliko manj krvava kot druga svetovna vojna, za Republiko Bosno in Hercegovino pa je še bolj krvava. Mesečno povprečje hrvaških izgub v drugi svetovni vojni je bilo 5646 ubitih ljudi, v tej vojni pa je bilo mesečno ubitih 2778 ljudi (kar je 50% mesečnega povprečja druge svetovne vojne); v Bosni in Hercegovini je bilo to povprečje v drugi svetovni vojni 6583 ubitih, v tej vojni pa je bilo do maja 1993 11.250 ubitih mesečno, kar je skoraj 2-krat več kot povprečje v drugi svetovni vojni. Kar zadeva delež civilistov v skupnih izgubah, je v tej vojni še slabše kot v drugi svetovni vojni, v kateri so za tedanja Jugoslavijo civilne izgube pomenile 53% skupnih izgub.

Saj so te izgube v Hrvaški med 64% (če upoštevamo le potrjene izgube, za katere je na voljo dokumentacija) in 93% (če upoštevamo ocene viktimologov v množičnih grobnicah, ki jih je šele treba raziskati), kjer so v Bosni in Hercegovini tudi 93-odstotne. Glede teh deležev civilistov v splošnih izgubah se bosensko-hercegovska etapa, morda pa tudi hrvaška, izenačuje z vojno v Vietnamu. Kar zadeva materialne (posredne in neposredne) izgube žrtev agresije, lahko sklepamo, da so bile ocenjene povprečne izgube na 10 dni vojne v vseh treh etapah vojne dokaj izenačene. V slovenski etapi vojne so znašale 2,7 milijarde dolarjev, v hrvaški etapi okoli 2 milijardi dolarjev, v bosenskohercegovski pa okoli 3 milijarde dolarjev.

Tabela 1:

Dinamika ciljev (etapni in fazni cilji) konfrontiranih strani

SLOVENSKA ETAPA (10 dni oboroženih spopadov)	HRVAŠKA ETAPA (5 mesecev oboroženih spopadov)	BOSENSKO-HERCEGOVSKA ETAPA (12 mesecev oboroženih spopadov)	OPOMBE
<p>JLA: s posebnim ešalonom OME najkasneje v 24 urah prodreti do mejnih prehodov med Slovenijo in sosednjimi državami in (s pomočjo zvezne policije in carine) ponovno vzpostaviti nadzor; nato na mejnih prehodih čakati na nadaljnji razvoj dogodkov; z glavnimi silami biti v pripravljenosti za posredovanje;</p> <p>TORS: z delom sil zavarovati mejne prehode, in sicer z blokado smeri do prehodov in garnizij JLA, ki bi utegnile posredovati; na blokirane kolone, odrezane od oskrbe in zaledja, izvajati psihološki pritisk s pogajanji, pozivi in podobno, z namenom doseči njihovo vdajo in se pri tem izogniti stopnjevanju oboroženih spopadov.</p>	<p>UVOD: vstaja Srbov na Hrvaškem (1990);</p> <p>HRVAŠKA: zatreti vstajo in oblast srbskih vstajnikov (ki jih je pri tem oborožila JLA) na ozemljih krajin in priključiti ta ozemlja ponovno pod pristojnost izbrane vlade;</p> <p>JLA: preprečiti legalni hrvaški oblasti, da bi zatrla srbsko vstajo; podpora vstajnikom z logistiko; razmestiti glavne sile med hrvaške policijske enote in srbska ozemlja in hliniti peace-keeping funkcijo; glavne sile JLA zadržati v rezervi in pripravljenosti za primer, če se hrvaške oblasti odločijo za napad na ozemlja krajin.</p>	<p>UVOD: vstaja Srbov v BiH</p> <p>JLA: onemogočiti legalne bosensko-hercegovske oblasti, da bi zatrla srbsko vstajo, podpora srbskim vstajnikom; sočasno navidezno sodelovati z bosensko-hercegovskimi oblastmi s t.i. kontrolo vmesnih con in obljubo umika (iz BiH);</p> <p>SRBI v BiH: preventivni napad na široki fronti z namenom prevzema oblasti, oblikovanje RSK in vključevanje dela JLA v vojsko RSK;</p> <p>HRVATI V BiH oblasti na ozemljih, naseljenih z namenom, da se ta ozemlja zavarujejo pred srbskimi napadi; oblikovanje Herceg Bosne (kot odgovor na oblikovanje RSK);</p> <p>MUSLIMANI (nepripravljeni): obramba v conah srbskih vdorov in vzporedno razvoj obrambnega sistema.</p>	<p>T. i. ZRJ (zdaj je 21 mesecev od začetka vpletanja v spopade zahodno od Drine).</p> <p>Med slovensko etapo: poskusi srbskega dela predsedstva SFRJ, da s pomočjo JLA začrta meje »velike Srbije«; zaradi začetnih neuspehov JLA in mednarodnega pritiska ne more izpeljati mobilizacije in objaviti vojne odcepljenim republikam.</p>

II. FAZA

SLOVENSKA ETAPA (10 dni oboroženih spopadov)	HRVAŠKA ETAPA (5 mesecev oboroženih spopadov)	BOSENSKO-HERCEGOVSKA ETAPA (12 mesecev oboroženih spopadov)	OPOMBE
<p>Pogajanja med zvezno vlado, JLA, predstavniki RS in mednarodnimi posredniki o umiku JLA iz RS; po treh mesecih je sledil umik enot JLA iz Slovenije.</p>	<p>HRVAŠKA: po izteku ultimata hrvaške vlade o umiku JLA iz Hrvaške, pričetek blokade vojaških garnizij JLA z namenom, da se prisilijo k umiku; podpreti Hrvate v BiH za primer stopnjevanja vojne v BiH;</p> <p>JLA: odločilno brani ozemlja, naseljena s Srbi, v smereh blokiranih garnizij poskus udarov za deblokado obkoljenih enot; z glavnimi silami izpeljati udare na severu in jugu Hrvaške in obdati BiH s kordonom in jo s tem zadržati znotraj »okrnjene« t. i. ZRJ.</p> <p>JLA ima po umiku še vedno nadzor nad vsemi »srbskimi« ozemlji na obrobju BiH (vključno z Dubrovnikom ter otokoma Vis in Lastovo);</p>	<p>JLA: umik iz BiH</p> <p>DRUGI: nadaljevanje bojev za vzpostavitve nadzora nad področji, do katerih imajo aspiracije; poudarek na bojih za mesta na območjih ob meji s t. i. ZRJ in na kontroli komunikacij; oblikuje se (kontroverzna) hrvaško-muslimanska koalicija; sile RS poskušajo vzpostaviti nadzor nad 80% ozemlja BiH, da bi lahko s »presežkom« 10%–20% barantale na pogojanjih za »zeleno mizo«; Muslimani, stisnjeni med Hrvate in Srbe, se borijo za preživetje ob pričakovanju mednarodne vojaške podpore;</p>	<p>Med hrvaško in bosensko-hercegovsko etapo: usmeritev na posredno strategijo: kot »glavno orožje« uporablja srbsko prebivalstvo zahodno od Drine, ki ga podpre z »zapuščenimi« deli JLA; JLA se umika iz Slovenije, Hrvaške, Makedonije in BiH in se na koncu te etape dokončno preoblikuje v srbsko-črnogorsko vojsko;</p>

III. FAZA

SLOVENSKA ETAPA (10 dni oboroženih spopadov)	HRVAŠKA ETAPA (5 mesecev oboroženih spopadov)	BOSENSKO-HERCEGOVSKA ETAPA (12 mesecev oboroženih spopadov)	OPOMBE
	<p>Hrvaška in zvezna vlada sta se ob posredovanju OZN sporazumeli o prekinitvi bojev in umiku enot JLA s hrvaškega ozemlja, s tem da prične OZN na ozemlju krajin (do takrat pod nadzorom JLA) z operacijo UNPROFORJA) z namenom ponovne vzpostavitve suverenosti RH; v praksi namesto tega »zamrznitev« stanja II. faze, pri čemer na ozemlju Krajina 48% vseh Srbov iz Hrvaške (kar je 6% celotnega hrvaškega prebivalstva) nadzoruje 22,6% celotnega hrvaškega ozemlja; Hrvaška prenaša težišče na zaščito Hrvatov v BiH, kjer se nadzira izbruh novih oboroženih spopadov; JLA se konec 1992 umika iz cone Dubrovnika v Boko Kotorsko; opazovalci OZN prevzemajo nadzor nad polotokom Prevlaka;</p>	<p>Intenziviranje pogajanj o povojni ureditvi BiH, pri čemer bosenski Srbi, ki sestavljajo 1/3 prebivalstva BiH, nadzorujejo 2/3 ozemlja BiH; težnja bosensko-hercegovske vlade, da si izbori ukinitve embarga na uvoz orožja in da z orožjem spremeni obstoječe stanje; ob posredovanju OZN dosežena nepopolna prekinitve ognja; na ozemljih pod kontrolo Srbov etnično čiščenje;</p>	<p>Utrditev dosežkov III. faze hrvaške in bosensko-hercegovske etape; boj za »veliko Srbijo« se nadaljuje za »zeleno mizo«, da bi legalizirali osvajanje; VJ (nekdanja JLA) je v strateški rezervi za morebitno stopnjevanje vojne; zadnji poskus, da se stanje na frontah v Hrvaški in BiH za »zeleno mizo« zamrzne in nato ob priložnosti razglasi združenje vseh srbskih držav v »veliko Srbijo«; površina sedanje t. i. ZRJ: 2,5-krat manjša od SFRJ, ni pa še etnično čista (ima 33% Nesrbov in Nečrnogorcev);</p>

TABELA 2:
DETERMINANTE OBOROŽENIH SPOPADOV

	ETAPE		
	Slovenska	Hrvaška	Bosensko-hercegovska
1. Število prebivalcev	1.963.000	4.784.000	4.364.000
2. Površina vojskovališča (km ²)	20.296	56.538	51.233
3. Gostota naseljenosti na 1 km ² vojskovališča	96,7	84,6	85,17
4. Dolžina črte spopadov (km)	88	600	800
5. Trajanje oboroženih spopadov (v mesecih)	0,33	5	14 (še trajajo)
6. Skupno število pripadnikov oboroženih sil in policije na vojskovališču	65.000	300.000	250.000
7. Število padlih vojakov in policistov obeh strani	49	3.595	10.000
8. Število ranjenih vojakov in policistov obeh strani	275 23.131 50.000		
9. Razmerje ranjeni/padli	5,7 : 1	6,43 : 1	5 : 1
10. število ubitih civilistov	16	6.442 (50.000)	135.000
11. Število beguncev in ubežnikov	– 300.000 1.300.000		
12. Gmotna škoda (v milijardah dolarjev)	2,7	30	100
13. % Srbov v prebivalstvu	–	8 (pred vojno 12%)	34
14. % ozemlja pod nadzorom Srbov	–	23	66

VIRI:

MILITARY TECHNOLOGY NO1, 1993 (ARMED FORCES DATA)

DR. ANTON BEBLER: VOJNA V BiH, INTERNATIONAL DEFENSE REVIEW No 9, 1992, s. 813–816

RAZPRAVA VIKTIMOLOGOV O IZGUBAH V VOJNI NA HRVAŠKEM – DANAS, ZAGREB, 5. 3. 1993

INTERVJU NAČELNIKA GENERALŠTABA O IZGUBAH JLA, VOJSKA, BEOGRAD, 11. 2. 1993, s. 4–5

POROČILA O IZGUBAH NAČELNIKA ŠTABA, PROF. DR. IVICE KOSTOVIČA, 16. 7. 1992

BILTEN MINISTARSTVA ZA ZDRAVSTVO I SOCIALNO SKRBTSTVO BiH, 1. 3. 1993

SPOROČILO IPDHV O IZGUBAH, HRVATSKI VOJNIK, 29. 2. 1993, s. 28

JANEZ ŠVAJNCER: TERITORIALNA OBRAMBA REPUBLIKE SLOVENIJE VIHARNIK, LJUBLJANA, 1992; IZGUBE V RS, DELO 13. 7. 1991